

Het Apostelhuis

Door: Marinus van den Elsen en Henk Goossens, foto's: Marinus van den Elsen, RHCE, BHIC en Wikipedia.

Het Apostelpark is tegenwoordig de 'groene long' van de Apostelwijk. Samen met de vooroorlogse Apostelhoeve vormt het tevens één brok geschiedenis. Eens stond op deze plaats een omgracht huis dat werd omgevormd tot het Apostelhuis: een huis bedoeld voor twaalf hulpbehoevenden. De grachten en de put zijn al die eeuwen bewaard gebleven en nog steeds te zien in het Apostelpark.

Rijke historie

Op de plek waar nu de Apostelhoeve staat is al in 1400 sprake van een grote hoeve met grachten eromheen. Ze wordt de hoeve Ter Kelre genoemd. Deze hoeve is eigendom van Dirc Stockelman. In 1402 volgt Jan Dirk Stockelman zijn vader op als eigenaar van het goed Ter Kelre dat dan bestaat uit een hoeve én een huis. Het huis ligt schuin tegenover de hoeve en krijgt de naam Stockelmanshuis. Met de term 'huis' wordt in die tijd een stenen woning van enige allure bedoeld.

De stichter van het latere Apostelhuis, Willem van Enckenvoirt, moet het Stockelmanshuis en de omgeving uit zijn jeugd gekend hebben.

Willem van Enckenvoirt

Kardinaal Van Enckenvoirt (1464-1534) mag gerust de beroemdste Houtenaar aller tijden worden genoemd. Op 22 januari 1464 wordt Willem geboren op de hoe-

ve Berenbroek. Over zijn jeugd is alleen bekend dat zijn vader overleden is toen hij dertien jaar was. Zijn oom Zeger van Enckenvoirt, een geestelijke met een goed inkomen, ontfermt zich daarna over hem. Op zijn vierentwintigste blijkt Willem in Rome een administratieve functie te hebben bij de Romeinse Curie (pauselijk bestuur). Hij begint onder aan de ladder, maar zijn carrière verloopt voorspoedig. Willem blijkt goed te kunnen studeren en heeft uitstekende diplomatieke gaven. Hij wordt een zeer invloedrijk man die omgang heeft met de 'groten' van zijn tijd waaronder paus Adrianus VI en keizer Karel V.

Daarnaast verwerft hij een honderdtal beneficies (een kerkelijk ambt met inkomsten) waarmee hij een aanzienlijk vermogen opbouwt. Hij bewoont tot aan zijn dood een stadspaleis in Rome. Ondanks dat kan hij zijn geboortedorp niet vergeten. Al tijdens zijn leven heeft hij het plan opgevat om op 't Hout, de armen en zieken te willen

helpen. Via zijn schoonbroer laat hij onroerend goed opkopen in de regio. Daaronder ook het Stockelmanshuis en de hoeve Ter Kelre. Hij wil daar een huis stichten voor oudere hulpbehoevende Mierlonaren. Pas na zijn dood kwam het Apostelhuis ook daadwerkelijk van de grond.

Het Apostelhuis

De stichtingsakte wordt op 3 augustus 1545 opgemaakt. Hierin staat vermeld dat het Stockelmanshuis bestemd wordt voor de verpleging van twaalf bejaarde Mierlonaren. De te verplegen mannen moeten wel aan bepaalde voorwaarden voldoen. Ze dienen ten minste vijftig jaar oud te zijn en ongetrouwd of weduwnaar.

Het Apostelhuis zelf bestaat uit een groot huis met een zadeldak, trapgevel en diverse bij- en aanbouwen. Dit komt in grote lijnen overeen met het oorspronkelijke Stockelmanshuis. De kapel wordt waarschijnlijk nieuw bijgebouwd. Pas in

Aquarel door Hendrik Spilman van het Apostelhuis rond 1730.

Kardinaal Willem van Enckenvoirt.

1556 wordt ze geconsacreerd. In de kapel worden wekelijks acht heilige missen gelezen aan het drievuldighedsaltaar.

Verval en sloop

Na de reformatie nemen protestantse machthebbers het Apostelhuis over. Langzaam raakt het in onbruik en vervolgens in verval. Rond 1870 worden het Apostelhuis en de kapel gesloopt. Veel bouwmaterialen worden verwerkt in Huize Bethanië in Mierlo. De hoeve Ter Kelre blijft overeind, totdat brand in 1934 de boerderij in de as legt. Gelukkig wordt direct besloten een nieuwe boerderij op te bouwen; de huidige Apostelhoeve.

'Schatbewaarster' van de Apostelhoeve

Doortje van den Elsen was sinds 1981, met haar familie, bewoonster van de Apostelhoeve. Ze was altijd al geïnteresseerd geweest in de rijke historie van

De Apostelhoeve en voormalig bewoonster Doortje van den Elsen.

deze plek. Toen begin jaren tachtig het Apostelpark werd aangelegd, was zij niet weg te slaan bij de bulldozer in de bouwput. Zodoende kwamen er veel bodemvondsten aan het licht die door Doortje werden verzameld. Het ging hierbij vooral om aardewerk scherven uit de afgelopen zes eeuwen en stukken leisteen met merkwaardige inscripties. In de loop der jaren hield Doortje tevens de geschiedenis van het Apostelhuis en -park bij in diverse documentatiemappen. Dit alles en meer werd verzameld in de 'goei kamer' van de boerderij; een ware schatkamer. Door het overlijden van Doortje (99 jaar) is het nog ongewis wat er gaat gebeuren met deze 'schatkamer'.

De muts en het Apostelhuis
Over de stichting van het Apostelhuis bestaat een mooie legende. Het verhaal werd door Antonie Sevens, een geschiedvorser uit Mierlo, opgetekend uit de mond van enkele oude Mierlose vertellers. De hier verhaalde versie stond in de Brabantse Almanak van 1949:

Govert van Enckenvoirt en zijn vrouw Johanna Mijs stonden in het deurgelombd. Zij verwachtten volk. Hun zoon Willem en zijn vriend Adriaan Boeyens uit Utrecht zouden op vakantie komen. Beiden studeerden in Leuven voor priester. Daar kwamen ze in de verte aan. Hartelijk werden ze welkom geheten op Berenbroek.

De buurt kwam ook gauw toelopen om de Heren te verwelkomen. Weldra zat men aan een welvoorzien dis in de grote woonkamer. Druk werd gevraagd en verteld en moeder Van Enckenvoirt spoorde de twee vakantiegangers telkens aan goed toe te tasten. Het was een prettige tijd in de bosrijke omgeving van 't Berenbroek. Iedere morgen stapten de twee vrienden naar de kerk in Mierlo en in de namiddag maakten ze lange wandelingen in de omgeving. Op een van die tochten moet het volgende gebeurd zijn, zo vertellen oude mensen. Adriaan en Willem waren aan het wandelen in het Helmonderhout. Druk hadden zij het over de toekomst en schertsend zei Willem; "Jij wordt nog wel eens paus". Gevat antwoordde Adriaan "en dan maak ik jou kardinaal". "Als dat waar is", en van Enckenvoirt trok zijn muts af en wierp die in het bos, "Dan laat ik hier een huis bouwen voor behoeftige oude mannen". Lachend werd de muts opgeraapt en de wandeling voortgezet. De jaren snelden voorbij en de studietijd in Leuven was al lang voorbij. Adriaan Floriszoon Boeyens werd in 1522 tot paus gekozen en hij benoemde zijn vriend Willem tot kardinaal. In het Helmonderhout verrees in 1531 een liefdehuis waar twaalf oude behoeftige mannen werden verpleegd. Ook kardinaal Willem van Enckenvoirt had zijn belofte gehouden. Het volk sprak al gauw van 'het Apostelhuis'. Thans staat op dezelfde plaats 'de Apostelhoeve'.

Enkele bodemvondsten die zijn gedaan tijdens de aanleg van het Apostelpark.

Onlangs verscheen dit boekje over het Apostelhuis. Het is voor € 5,- verkrijgbaar bij Heemkundekring Meijerle, Heemkundekring Helmont en boekhandel De Ganzeveer.